

*'The more empowered women,
the less violence against women'*

**Verslag van de 47 ste zitting van de
VN Commission on the Status of Women**

New York 3-14 Maart 2003

Inhoudsopgave

1. Inleiding

Een unieke traditie: de vrouwenvertegenwoordiging
Een persoonlijk verslag
Dankwoord

2. De agenda van de CSW

Geweld en media/ICT
Resoluties en andere 'side-events'
Internationale Vrouwendag bij de VN: de Millennium doelstellingen
Wie vergadert op de CSW?
Wie zal dat betalen, oftewel fundraising op zijn Amerikaans
Vergaderen in de schaduw van oorlogsvoorbereidingen
Interview met dr. Irma E. Loemban Tobing-Klein

3. Geweld tegen vrouwen

Een ernstig probleem
Inhoudelijke discussies
'It's a crime to buy sex': het Zweedse model
Prostitutie: pro's en contra's van het Nederlandse beleid
Oorlog, vrede en veiligheid

4. Media en ICT

Een nieuw thema
Porno op het net? Interview met Lin McDevitt Pugh
Mainstreamen van agreed conclusion
Gendermainstreaming in de media: Nepal adviseert Duitsland
De godmothers van het feminisme
Oudere vrouwen en de media: soapsterren, familie waar je op kunt rekenen!
Mediacampagne tegen geweld

5. Resoluties

Eerst Afghanistan, straks Birma?
HIV/aids, Palestijnse vrouwen

6. Een nieuwe VN Wereldvrouwenconferentie?

7. Ter afsluiting

Implementatie van eerder gemaakte afspraken
De CSW in 2004: jongens en mannen

Begrippenlijst

Bijlage een: Agreed conclusions Participation and access of women to the media, information and communication technologies and their impact on and use as an instrument for the advancement and empowerment of women.

1. Inleiding

‘Hoe kun je voorkomen dat internet wordt misbruikt voor mensenhandel? Hoe weerleggen we kritiek op het Nederlandse prostitutiebeleid?’ We zitten op de 17de verdieping; wolkenkrabbers tekenen scherp af tegen een ijsblauwe lucht. ‘Nederland’ discussieert over vragen die aan de orde zijn tijdens de 47ste zitting van de VN Commission on the Status of Women (CSW) in New York. Met het bijwonen van deze vergadering zijn de voorbereidingen voor mijn deelname aan de regeringsdelegatie naar de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties begonnen.

Een unieke traditie: de vrouwenvertegenwoordiging

De deelname van een vrouwenvertegenwoordiger aan de regeringsdelegatie naar de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) is een bijzondere traditie die slecht weinig landen ter wereld kennen. In 2003 heb ik de eer deze functie te mogen vervullen. In oktober neem ik een maand lang deel aan de AVVN. Ook spreek ik dan een zeven minuten durend statement uit. Hierin is Nederland zelfs uniek: geen enkele andere vrouwenvertegenwoordiger mag een eigen toespraak houden. Om mij op deze taak voor te bereiden woon ik de 47ste zitting van de CSW bij.

Een persoonlijk verslag

In dit – persoonlijke – document breng ik verslag uit van mijn ervaringen tijdens de CSW. Zowel de grote thema’s - geweld en ICT/media – die op de agenda staan komen aan de orde, als de behandeling van enkele ‘kleinere’ resoluties zoals bijvoorbeeld vrouwen in Afghanistan. Maar de CSW is meer dan een bijeenkomst waar regeringsdelegaties en NGO’s vergaderen. Er vinden ook inhoudelijke workshops, discussies en andere side-events plaats. Diverse belangengroeperingen proberen in de CSW aandacht voor hun brandende kwesties te vragen, hetgeen de bijeenkomst meerwaarde geeft. In dit verslag wil ik daarom iets laten zien van die verscheidenheid aan activiteiten. Last but not least vindt deze bijeenkomst plaats in de schaduw van andere discussies in de VN. Terwijl de CSW vergadert over het voorkomen van geweld tegen vrouwen spreekt de Veiligheidsraad in hetzelfde gebouw over een mogelijke oorlog in Irak.

Dankwoord

Op deze plaats wil ik graag een aantal mensen bedanken die mij in staat hebben gesteld de CSW-vergadering bij te wonen. Allereerst de Nederlandse Vrouwen Raad die mij heeft aangewezen als vrouwenvertegenwoordiger en mij mede begeleid. Afgevaardigden van andere (Nederlandse) NGO’s, leden van de regeringsdelegatie en de missie die hun kennis met mij wilden delen bedank ik voor de vele gesprekken die het bijwonen van deze CSW voor mij tot een bijzondere ervaring maakten.¹

---

¹ Op deze plaats wil ik ook graag naar het verslag verwijzen van Joke Sebus, IAW News Flash March 2003, nr. 2 en het verslag van Ines Orobio de Castro: www.e-quality.nl

2. De agenda van de CSW

De CSW is een commissie van de Verenigde Naties die zich inzet om de positie van vrouwen te verbeteren. In hun eigen woorden: *'to promote implementation of the principle that men and women shall have equal rights.'* Belangrijke taken van de CSW zijn het monitoren van de afspraken die in het verleden zijn gemaakt tijdens onder meer de grote VN wereldvrouwenconferentie in Beijing en het mainstreamen van een genderperspectief in andere VN activiteiten. Een goed voorbeeld van dit laatste is de bijdrage aan de VN-Assembly on Ageing (Madrid 2002) geweest.

Geweld en media/ICT

In 2003 evalueert de CSW twee grote onderwerpen: geweld tegen vrouwen en media/ICT. Geweld tegen vrouwen is een thema dat al eerder veel aandacht kreeg. Tijdens de 47ste zitting, vormen mensen- en vrouwenhandel een zwaartepunt binnen dit thema. Media en ICT vormen een relatief nieuw onderwerp, op de agenda gekomen vanwege de stormachtige ontwikkelingen op dit terrein. Tijdens de vergadering wordt geregeld naar de thema's verwezen die in volgende jaren op de agenda staan. In 2004 zijn dat (1) mannen en jongens en (2) conflictsituaties. 2005 is een speciaal jaar, dat in het teken van een terugblik en een blik op de toekomst zal staan.²

De behandeling van deze onderwerpen is als volgt. Voor de vergadering begint liggen er twee beginteksten over geweld en media/ICT.³ In New York wordt hierover vergaderd, er komen aanvullingen en wijzigingen die leiden tot *'draft agreed conclusions'*. Tenslotte probeert men deze voorlopige conclusies in definitieve conclusies om te zetten. Dit is een proces van langdurige en taaie onderhandelingen. Met name rond geweld loopt de spanningen hoog op. Als ik vrijdagmiddag 14 maart om drie uur de vergaderzaal moet verlaten om mijn vliegtuig te halen, zijn er nog geen definitieve conclusies over dit onderwerp geformuleerd. Drie uur later zullen de lichten uitgaan en is de vergadering officieel afgelopen.

Resoluties en andere 'side-events'

Naast de twee grote thema's staan vier resoluties op de agenda: over vrouwen en meisjes in Afghanistan, over de Palestijnse vrouwen, over mainstreaming en over HIV/aids. Op de laatste vergaderdag wordt de voorlopige agenda voor het volgende jaar vastgesteld.

---

² De volledige omschrijving van het thema is:

- * *The role of men and boys in gender equality;*
- * *Women's equal participation in conflict prevention, conflict management and conflict resolution and in post-conflict peace-building.*

De omschrijving van het thema in 2005 is:

- * *Review of the Beijing Platform for Action and the outcome document of the twenty-third special session of the General Assembly*
- * *Current challenges and forward-looking strategies for the advancement and empowerment of women and girls.*

³ Documentnummer E/CN.6/2003/6 en E/CN.6/2003/7. Meer informatie over de CSW, evenals de officiële documenten behorende bij de 47ste zitting, zijn te vinden op de uitstekende website:

www.un.org/womenwatch/daw/csw/

In zo'n 130 andere bijeenkomsten verdiepen NGO's zich verder in allerlei thema's, bedenken ze strategieën om regeringsdelegaties te beïnvloeden en wisselen ze *good practices* uit. Hier komt de vraag of er een nieuwe VN-wereldvrouwenconferentie moet komen geregeld aan bod. Ter gelegenheid van Internationale Vrouwendag zijn er aparte programma's.

Internationale Vrouwendag bij de VN: de millennium doelstellingen

'Gender equality and the Millennium Goals' is het thema van de VN-viering van Internationale Vrouwendag. De Millennium Goals zijn acht ambitieuze doelstellingen die de VN in een Millennium Declaration heeft opgesteld. Deze doelstellingen worden gepresenteerd met tijdpad, indicatoren en *targets*. Een belangrijke doelstelling is '*to promote gender equality and empower women*', met speciale aandacht voor onder meer onderwijs. Maar ook voor het bereiken van de andere millenniumdoelen is aandacht voor vrouwen noodzakelijk. De Millennium Declaration is daarom een mooi voorbeeld van gender mainstreaming.

Op 7 maart spreken diverse hooggeplaatsten over de millennium doelstellingen van de VN. De inspirerende Nafis Sadik, nu *special envoy* van Kofi Annan for HIV/AIDS en eerder directeur van het bevolkingsfonds van de VN, wijst op conservatieve krachten die de reproductieve en seksuele rechten van vrouwen willen beperken. Daarom zou ze de millennium goals willen uitbreiden met reproductieve rechten van vrouwen. 'Het lijkt erop dat vrouwen sterker aan het worden zijn en dat de reproductieve rechten daarom aangevallen worden.' Ook wijst ze op het enorme probleem dat HIV/Aids aan het worden is.

De High Commissioner for Human Rights, Sergio Vieira de Mello, spreekt over het immense belang van goed onderwijs voor vrouwen. Dit heeft een relatie met ontwikkeling en armoedebestrijding. Vrouwen moeten participeren in alle aspecten van de samenleving, dus ook in vredesprocessen. Sterker nog, niet alleen moeten vrouwen hieraan deelnemen, ze moeten empowered worden om vredesprocessen te leiden. Tenslotte benadrukt hij dat ook mannen op hun verantwoordelijkheden aangesproken moeten worden.

Wie vergadert op de CSW?

'I hope some of my vibes will make them more liberal'. De Canadese feministe gaat pontificaal op de stoel van de Iraanse regeringsafgevaardigde zitten. Iedere ochtend komen de NGO's om 9.00 uur bij elkaar voor een briefing. We bespreken de gebeurtenissen van de vorige dag, gezeten op de plek waar de regeringsafgevaardigden een uur later plaats zullen nemen.

Deze stoelendans heeft een zekere symbolische waarde voor mij omdat deze wisseling van de wacht de deelname van diverse spelers zichtbaar maakt. Op de CSW vergaderen regeringsdelegaties uit vrijwel alle landen van de wereld, voor een deel achter gesloten deuren. Daarnaast zijn er maatschappelijke organisaties waaronder veel vrouwenorganisaties. Zij proberen de regeringsdelegaties van hun standpunten te overtuigen. In Nederland is dat tijdens, maar ook voorafgaand aan de CSW gebeurd.⁴

---

⁴ Op 20 februari 2003 vond een briefing plaats bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken, georganiseerd door de NVR, E-quality en de AVVN-vertegenwoordiger.

Als de vergadering op 3 maart in New York begint zijn er zo'n 400 NGO's aanwezig, voornamelijk afkomstig uit Noord-Amerika en Europa. Afrika, Azië en met name Latijns-Amerika zijn slecht vertegenwoordigd. Een week later hebben zich nog eens 200 nieuwe NGO's aangemeld.

Nederlandse regeringsvertegenwoordigers en NGO's overleggen met elkaar tijdens de CSW. Zo is er twee keer een briefing op de 'missie', de Nederlandse ambassade bij de VN. De ene keer willen de NGO's vooral weten waar de regeringen mee bezig zijn, de andere keer informeren NGO's regeringsafgevaardigden over ontwikkelingen tijdens de side-events. Ook overleggen we in EU verband. Griekenland, voorzitter van de EU, organiseert twee briefings. Op EU niveau manifesteert de Europese Vrouwen Lobby zich krachtig onder energieke leiding van voorzitter Lydia la Rivière-Zijdel.

Wie zal dat betalen, oftewel fundraising op zijn Amerikaans.

Zodra ik mij heb aangemeld voor de CSW, word ik gevraagd deel te nemen aan side-events, georganiseerd door het NGO Committee on the Status of Women. Deze organisatie is een koepel van NGO's die ervoor zorgt ervoor dat NGO's goed hun werk kunnen doen tijdens de CSW. Zo heeft deze organisatie bijvoorbeeld ruimtes geregeld waar een groot aantal workshops plaats kunnen vinden. De NGO Committee on the Status of Women is op zijn beurt weer onderdeel van de CONGO, de parapluie van alle NGO's betrokken bij het werk van de VN.

Maar wie betaalt het werk van het NGO Committee on the Status of Women eigenlijk? Stukje bij beetje kom ik er achter hoe arm het comité is. Er is zelfs geen geld voor de huur van de ruimtes voor de workshops. Dat betekent fundraising op zijn Amerikaans. Leerzaam om mee te maken. Er wordt een receptie georganiseerd waar de directeur van UNIFEM, Noeleen Heyzer, de 'Woman of Distinction Award' ontvangt. Dankzij de entree voor de receptie - twintig dollar per persoon - kan de huur voor de ruimtes van de side-events betaald worden. De bijdrage voor de 8 maart viering - met de enige vrouwelijke Japanse astronaut ter wereld in het museum met de beroemde dinosaurussen, het Museum of Natural History - is tien dollar. Verder is er een 'arts and crafts'markt georganiseerd. Hier kunnen de armlastige NGO's producten als tapijten en sieraden verkopen aan de rijkere deelnemers om zo de reiskosten te financieren. Het verbaast dus niet dat de bestuursleden van het NGO Committee on the Status of Women het vele werk om niet verrichten. Ze betalen zelfs de entreegelden van de evenementen die ze zelf organiseren.

Vergaderen in de schaduw van oorlogsvoorbereidingen

Terwijl ik dit verslag schrijf, is de oorlog in Irak inmiddels in volle gang. Veel discussies over die oorlog vonden plaats op dezelfde plek waar de CSW vergaderde. De spanning was voelbaar in het gebouw tijdens die enerverende dagen. Althans, zo heb ik het ervaren. Ook de machtsvraag speelde: hoe sterk is de VN om nu een oorlog tegen Irak te voorkomen? Indirect heeft dit zijn weerslag op de betekenis van de CSW. Immers, de VN heeft in het verleden 'strong language' uitgesproken over vrouwenrechten. Hoe machtiger de VN, hoe zwaarder wegen uitspraken van deze organisatie over andere onderwerpen. Om iets te laten zien van de sfeer bij de VN, geef ik hier mijn aantekeningen weer die ik op 7 maart maakte.

7 maart 2003

Het is bijzonder om hier vandaag in het hoofdgebouw van de Verenigde Naties te zijn. Terwijl wij in de kelders van het gebouw Internationale Vrouwendag vieren, brengt Blix een

verdieping hoger verslag uit van zijn bevindingen in Irak. Talloze cameraploegen verslaan Blix' toespraak, helicopters vliegen rond en de bewaking is nog strenger als normaal. De discussies over een op handen lijkende oorlog tegen Irak laten de deelnemers aan de CSW niet onberoerd. De oorlog is onderwerp van discussie, petities worden getekend en vanochtend heeft een demonstratie plaatsgevonden. Het valt mij op dat ik nog niemand gehoord of gesproken heb die zich voorstander toont van militair ingrijpen in Irak. Ik realiseer me de ironie van de situatie. De CSW vergadert over het voorkomen van geweld tegen vrouwen in de schaduw van een besluit over een mogelijke oorlog tegen Irak.

Interview met dr. Irma E. Loemban Tobing-Klein

Op 7 maart tijdens de receptie ter gelegenheid van haar afscheid als Permanente Vertegenwoordiger van Suriname bij de VN zingt ze: 'All we are saying, is give peace a chance'. Irma Loemban Tobing, indrukwekkende vrouw met grote staat van dienst komt nu naar de CSW als NGO. 'Een switch die het werk misschien alleen maar interessanter maakt,' aldus Loemban Tobing: 'NGO-zijn is een interessante en belangrijke positie, regeringen hebben NGO's hard nodig.' Daarom fungeert ze nu ook als een soort mentor voor de leden van het Women's Network Suriname-Netherlands-USA. Dit internationale netwerk ontwikkelt onder meer projecten voor ouderen en vrouwen in Suriname. Hier bij de CSW maakt ze de leden wegwijs bij de VN.

Loemban Tobing maakt zich sterk voor rechten van vrouwen en ouderen, maar bovenal focust ze op mensenrechten. 'Ik vind het essentieel om het mensenrechtenperspectief verder te promoten, te beschermen, te implementeren én te onderwijzen. Niet voor niets heb ik daar als ambassadeur een resolutie over gemaakt voor de VN.' Ze benadrukt: 'We moeten veel meer gebruik maken van de Verenigde Naties. De VN is veel meer dan alleen de Veiligheidsraad!'

3. Geweld tegen vrouwen

'Remind: the more empowered women, the less violence against women.' De Iraanse regering laat van zich horen.⁵ Wat moeten we hiervan vinden? Het citaat is bron van discussie voor de Nederlandse afgevaardigden. 'In Iran worden vrouwen gestenigd. Ze maken zo'n folder alleen omdat ze handel willen', zegt de een kwaad. 'Ja maar dat stenigen willen ze nu juist afschaffen', roept de ander. En weer een derde denkt dat de vrouwenrechtenbeweging in Iran misschien sterker is dan we vermoeden. Hoe het ook zij, een half uur voor sluiting van de CSW verhindert de Iraanse regering, met steun van Egypte en Sudan, dat tot een succesvolle afronding van het thema wordt gekomen. Struikelblok is het bestrijden van geweld dat in de naam van religie of traditie plaatsvindt.⁶ De voorzitter van de CSW sluit de bijeenkomst om 18.00 uur. Op een later moment zal het onderwerp opnieuw aan de orde komen.⁷

Een ernstig probleem

Niemand hoeft overtuigd te worden van de ernst van het probleem dat op de agenda staat: *Women's Human Rights and the Elimination of all Forms of Violence*. Vrouwenbesnijdenis (of beter FGM, *female genital mutilation*), verkrachting, uithuwelijking, mensenhandel, gedwongen prostitutie, oorlogsgeweld, eerwraak, huiveringwekkend zijn omvang en vormen van geweld tegen vrouwen. Het Western Cape Network on Violence against Women presenteert cijfers over Zuid-Afrika in een workshop: 'By the time a boy is six, he knows how to abuse a women. Every 23 seconds a women is raped. 12 out of every 1000 rapes are fatal.' De Raad van Europa constateert dat in Europa niet kanker, verkeersongevallen of oorlog, maar geweld in huiselijke kring is de belangrijkste doodsoorzaak van vrouwen tussen de 16 en 44 jaar. Iedere week vermoordt gemiddelt één Europese man zijn vrouw.⁸ Om dit geweld te voorkomen en te bestrijden, moet naar de oorzaken en naar de daders worden gekeken. Meestal zijn het mannen die geweld plegen. Daarom is het heel belangrijk dat de CSW in 2004 aandacht besteedt aan mannen en jongens. Maar ook vrouwen gaan niet allemaal vrijuit. Oudere vrouwen zijn bijvoorbeeld degenen die vaak jonge meisjes besnijden, zo wordt in de bijeenkomst van de oudere vrouwen in alle eerlijkheid gesteld.

Inhoudelijke discussies

Mensenhandel, met name handel in meisjes en vrouwen, is de laatste jaren onrustbarend gestegen. Ontwikkelingen als globalisering, wegvallen van grenzen, toename van migratie zijn hier mede debet aan. Daarom is in de voorbereidingen van de CSW veel aandacht besteed aan deze vorm van geweld. Het leidt tijdens de CSW tot heftige discussies over het verband tussen mensenhandel, prostitutie en pornografie. Hier legt men relaties met het

---

⁵ De tekst is geciteerd uit de folder 'Violence against women' van het Center for Women's participation van de Islamic Republic of Iran. Met dank aan Ines Orobio de Castro die mij op de quote wees.

⁶ De letterlijke tekst van de paragraaf die men niet wilde onderschrijven luidt: 'Condemn violence against women and refrain from invoking any custom tradition or religious consideration to avoid their obligations with respect to its elimination as set out in the Declaration on the Elimination of Violence against Women.'

⁷ Tijdens het schrijven van het verslag waren de resultaten nog niet bekend. Zie voor de meest recente informatie: www.un.org/womenwatch/daw/csw/

⁸ Geciteerd uit Opzij februari 2003, p. 47.

andere grote thema dat op de agenda staat: media en ICT. In hoeverre wordt mensenhandel bijvoorbeeld vergemakkelijkt door de opkomst van internet? Draagt stereotype en denigrerende beeldvorming bij aan agressief gedrag tegen vrouwen? Is prostitutie per definitie een vorm van geweld tegen vrouwen, of moeten we alleen gedwongen prostitutie veroordelen? Regeringsdelegaties en NGO's discussiëren veel en heftig over deze thema's.

'It's a crime to buy sex': het Zweedse model

'Prostitutie is de ergste vorm van geweld tegen vrouwen.' Margareta Winberg (Deputy Prime Minister, verantwoordelijk voor *gender equality policy* in Zweden) legt het spreekwoordelijke mes op tafel. De Zweedse regering heeft het prostitutiebeleid hoog op de agenda gezet en verzorgt een druk bezochte bijeenkomst over het onderwerp. Zweden wil steun voor zijn aanpak en zoekt medestanders op de CSW. Wat houdt het Zweedse model in? Niet de vrouwen die seks aanbieden zijn strafbaar, maar de mannen die (van plan zijn) seks te kopen. Hierdoor wordt niet de prostituee gecriminaliseerd, maar de hoerenloper. Ze kunnen een geldboete krijgen en maximaal zes maanden cel. Via campagnes wordt het beleid uitgedragen. We zien voorbeelden van een poster met elf mannen die schutterig de lens in kijken. *'It's a crime to buy sex'*, staat onder het elftal. Het initiatief voor deze wetgeving komt voort uit de vrouwenbeweging en wordt breed gedragen door de bevolking. Sinds 1999 is de wetgeving van kracht die ook een normatieve functie heeft. Het beleid draagt uit dat meisjes en vrouwen niet te koop zijn en dat gendergelijkheid niet kan samengaan met prostitutie. Ook beoogt het mensenhandel tegen te gaan vanuit de gedachte dat mensenhandel niet meer rendabel is als prostitutie verboden is.

Is het nieuwe beleid effectief? Gunilla Ekberg, regeringsadviseur en expert, somt enkele resultaten op van de prille wetgeving. De recruitering van nieuwe vrouwen lijkt tot stilstand te zijn gekomen en er zijn prostituees uit het vak getreden. Ook zijn er prostituees die aangeven dat ze ervaren dat er zorg om hun is. Inmiddels zijn een paar honderd mannen opgepakt. Hieronder bevinden zich enkele leden van de Zweedse *peace keeping forces*, officieren die zich in onder andere Bosnië schuldig hebben gemaakt aan (pogingen tot) prostitutie. Zij zijn ontslagen uit de militaire dienst.

Maar er zijn ook problemen. Prostitutie is officieel verboden, maar dat wil niet zeggen dat er geen illegale prostitutie plaatsvindt. Door de nieuwe wetgeving wordt het werk risicovoller. Klanten, pooiers en prostituees moeten nieuwe strategieën bedenken. Verder moet de politie worden heropgevoed, constateert Ekberg. De politie identificeert zich meer met de kopers van seks dan met de vrouwen. Ook wijkt de handel uit naar andere landen. In de Finse bossen worden Oost-Europese meisjes onder erbarmelijke omstandigheden – misschien kunnen we beter spreken van slavernij – vastgehouden. Het zijn onder andere Zweedse mannen die deze vrouwen bezoeken. Om deze problemen aan te pakken hoopt de Zweedse regering dat andere landen hun beleid overnemen.

Ter ondersteuning van het Zweedse model verhaalt de Australische Sheila Jeffrey over de legalisering van prostitutie in enkele Australische staten, in haar ogen een vreselijke mislukking. Wat haar stoort is de normalisering van prostitutie. De arbeidsomstandigheden zijn ten hemel schreiend. Niet zonder gevoel voor drama citeert ze uit een soort Australische arbowedgeving over SM-praktijken: hoe moeten vrouwen met SM apparatuur omgaan en zich beschermen tegen gewelddadige klanten. Verder maakt ze duidelijk dat legalisering niet leidt tot het verdwijnen van illegale prostitutie, in tegendeel. Probleem is hier ook weer de politie die veel in de illegale prostitutie zit. Bovendien ontstaat er naast de illegale handel een circuit van legale transacties.

Vanuit de zaal is er veel bijval voor de sprekers. Er wordt gewezen op het feit dat prostitutie bestaat omdat mannen vraag uitoefenen. Vrouwen die prostituee worden zijn bijna allemaal beschadigd en aangetast in hun zelfrespect door het werk dat ze uitoefenen. Ondanks de

legalisering in Duitsland voelt 60% van de prostituees zich hier niet veiliger, volgens recente gegevens van een Amerikaanse onderzoekster. Ik kan niet nalaten te denken dat 40% zich kennelijk wel veiliger is gaan voelen. Oog voor nuances lijkt echter geheel verdwenen in de discussies met een hoog goed-fout gehalte. Ook valt op dat alleen in cliché's wordt gedacht: prostituees zijn vrouwen en hoerenlopers (foute) mannen. Nederland, waar prostitutie sinds kort gelegaliseerd is, zit in de beklagenbank. Dit gaat zelfs zo ver dat de eerder geciteerde Amerikaanse onderzoekster niet eens wil spreken met een Nederlandse NGO-afgevaardigde.

Prostitutie: pro's en contra's van het Nederlandse beleid

'Je mag emotioneel tegen prostitutie zijn, maar als je onderzoek presenteert moet je een zekere afstand bewaren.' Anje Wiersinga is nog kwaad als ze aan de Amerikaanse wetenschapster denkt die haar niet eens te woord wil staan omdat ze uit Nederland komt. Wiersinga, lid van het Steering Committee on Gender Equality van de Raad van Europa, loopt al ruim twintig jaar mee in de wereld van de VN. Ze zet het prostitutiebeleid in een bredere context. Ze constateert dat zowel het Zweedse model – verbieden – als de Nederlandse aanpak – legaliseren - van heel recente datum zijn. Het is daarom nog te vroeg om te bepalen welk beleid het beste uitpakt. Wat de zaak ingewikkelder maakt is dat voor- en tegenstanders nauwelijks naar elkaar lijken te willen luisteren. Daarom vindt ze het hoog tijd voor een vergelijkend onderzoek naar de effecten van het Zweedse én het Nederlandse beleid, uitgevoerd door een groep onderzoekers met uiteenlopende opvattingen.

Anje Wiersinga: 'Ik verzet me ertegen dat prostitutie een normaal beroep is, maar ik wil het wel gedogen. Ik moet eerlijk zeggen dat ik geschrokken ben toen ik onlangs in Den Haag een rondleiding kreeg met leden van de parlementaire commissie Gender Equality van de Raad van Europa. 's Avonds met de bus naar de tippelzone. Rechts van de weg staan de meisjes, links de pooiers die turven hoeveel klanten er komen. Aan het einde van de straat is een douche, door de gemeente aangelegd, en kunnen de vrouwen koffie drinken. De prijzen staan vast. Toen ik vroeg hoe lang de meisjes hier moesten werken kreeg ik te horen dat ze zeven dagen per week, acht uur per dag moeten werken. Hun inkomsten dragen ze af aan de pooiers en ze houden zelf alleen zakgeld over. En dan denk ik: hoezo arbeidswet, 56 uur per week werken voor zakgeld. Dat was toch niet de bedoeling?'

Ze vervolgt. 'Ik erger me aan de hypocrisie rond dit onderwerp. In Den Haag hoorde ik dat tijdens de Social Summit in Kopenhagen in Den Haag geen prostituee meer te krijgen was. Die waren allemaal naar de Deense hoofdstad voor de VN-top!' Ook moeten we niet blind zijn voor de situatie bij de 'peacekeeping forces' van de VN.⁹ 'We weten dat militairen die in oorlog zijn, of op vredesmissie, vrouwen misbruiken en geslachtsziekten hebben. Ik denk dan: hier moet veel meer voorlichting over worden gegeven. Mannen moeten elkaar op dit onderwerp aanspreken!'

Zelf hecht ze eraan om ook heel praktisch met dit onderwerp aan de slag te gaan. In haar woonplaats heeft ze bewerkstelligd dat in de bordelen goed zichtbaar teksten hangen waarin vrouwen op hun rechten worden gewezen én waar ze hun recht kunnen halen. Teksten in de talen van de vrouwen die er werken. Anje Wiersinga: '*Think global, act local.*'

---

⁹ Tijdens de workshop 'Sex trafficking by the military and peacekeepers' is uitgebreid ingegaan op dit onderwerp.

Oorlog, vrede en veiligheid

Geregeld wordt tijdens de CSW gewezen op resolutie 1325 van de Veiligheidsraad van de VN. Deze roldoorbrekende resolutie gaat over vrouwen, vrede en veiligheid en is een mooi voorbeeld van mainstreaming. Rond de totstandkoming van resolutie 1325 is veel materiaal verzameld over de actieve rol die vrouwen in vrede en veiligheidsvraagstukken vervullen: een eye-opener voor velen. In de dominante beeldvorming zijn vrouwen immers slachtoffers van oorlog: verkracht, getroffen door oorlogsgeweld enzovoort. Het verband tussen bijvoorbeeld oorlogsvoering, prostitutie en vrouwenhandel komt uitgebreid aan de orde tijdens een goed gedocumenteerd workshop over het Amerikaanse leger in Korea en de Filippijnen. Maar vrouwen vormen niet alleen een passief slachtoffer, ze spelen ook een actieve rol tijdens bijvoorbeeld de wederopbouw. De deelname van vrouwen in vredes- en veiligheidsvraagstukken moet echter nog veel meer versterkt worden.

Vrede – en oorlog – komt op een andere manier ter sprake tijdens een boekpresentatie van de vrouwen vredesorganisatie WILPF over vrouwen en oorlog. De bijeenkomst vindt plaats in het Church center, een plek tegenover het hoofdgebouw van de VN. Daniela Gioseffi heeft teksten uit de wereldgeschiedenis gebundeld waarin vrouwen over oorlog schrijven. Ter afsluiting van haar voordracht declameert Gioseffi een gedicht van de Afro-Amerikaanse dichtster June Jordan, geschreven tijdens de Golfoorlog. Tranen lopen over haar gezicht als ze de regels uitspreekt: *'We bombed the sunlight. We bombed Iraq.'* Als ik naar buiten kijk zie ik het gebouw waar op hetzelfde moment verhitte discussies plaatsvinden over een mogelijke invasie van dit land. De oorlog komt even heel dichtbij.

4. Media en ICT

Het lijken wel verhalen uit de oude doos als Ines Orobio de Castro haar herinneringen ophaalt aan de wereldvrouwenconferentie in Beijing in 1995. 'Wij konden toen voor het eerst berichten uit China krijgen via het internet. Dat was sensationeel! Als ik een verslag uit Beijing kreeg zette ik dat op de fax, en dan werd het doorgestuurd naar allerlei organisaties. Je kunt je nu bijna niet meer voorstellen hoe wij werkten zonder internet.'

Een nieuw thema

De ontwikkelingen in de ICT en de nieuwe media hebben een hoge vlucht genomen. Daarom staat dit onderwerp op de agenda; tijdens de vergadering blijkt de relevantie ook niet meer omstreden te zijn. Hoewel de wereld van de ICT en de media *a man's world* zijn, gaat deze CSW ervan uit dat de nieuwe media en ICT een belangrijke rol kunnen spelen om vrouwen te *empoweren*. In de voorbereidende teksten – tot stand gekomen na consultatie van diverse experts – speelt de toegankelijkheid van deze middelen dan ook een centrale rol. Tijdens de discussies in New York worden ook geregeld dwarsverbanden gelegd met het andere grote thema dat op de agenda staat: geweld van vrouwen. Internet vergemakkelijkt mensenhandel, maar nieuwe media kunnen ook worden ingezet om geweld tegen vrouwen te bestrijden. Er is ook veel discussie over de (verspreiding van) pornografie. Moet pornografie op het web verboden worden? Sommige organisaties vinden van wel, andere zijn het daar niet mee eens omdat de vrijheid van meningsuiting en het recht op informatie in het geding zijn.

Porno op het net? Interview met Lin McDevitt-Pugh

'Ik ben woest op organisaties zoals de Soroptimisten en Zonta International die pornografie op internet willen verbieden. Want wat is porno eigenlijk? Dat is cultureel bepaald. Bovendien, als de een porno gaat verbieden, is dat een vrijbrief voor een ander om bijvoorbeeld websites over homoseksualiteit te boycotten.' Lin McDevitt-Pugh, werkzaam bij het Internationaal Informatiecentrum en Archief voor de Vrouwenbeweging (IIAV), spreekt klare taal.

Ik vraag wat haar, expert met grote internationale ervaring, opvalt bij de bespreking van het onderwerp media en ICT. 'In 1999 was een onderwerp als 'toegang tot informatie' nog een non-issue, maar het belang ervan wordt steeds meer onderkend. Het werk van mijn collega's en mijzelf wordt gebruikt. Ons werk heeft succes gehad. Ik vind het belangrijk om ICT in te zetten om een sociale transformatie tot stand te brengen; om vrouwen te empoweren, mensenhandel tegen te gaan en duurzame ontwikkeling te bewerkstelligen. ICT moet zo worden ontwikkeld dat het jou goede informatie verschaft. Als jij bepaalde informatie niet wilt ontvangen, dan moeten programma's worden ontwikkeld zodat jij die niet op je scherm krijgt. Dáár moet het geld naar toe. Maar', waarschuwt ze, 'veel mensen focussen op de inhoud, en niet op de distributie van informatie. Ik vind dat laatste wel heel belangrijk. Dit raakt ook aan de discussies die gevoerd worden over het recht op informatie en communicatie.'

Mainstreamen van *agreed conclusions*

Na twee weken zijn de regeringsdelegaties zonder al te heftige controverses tot *Agreed Conclusions on 'Participation and access of women to the media, and information and communication technologies and their impact on and use as an instrument for the advancement and empowerment of women'* gekomen (zie ook bijlage).

In deze tekst wordt benadrukt dat toegang tot en participatie in de media en ICT vitaal is voor *empowerment* van vrouwen. Regeringen, VN-organen, internationale financiële instellingen en de *civil society* worden opgeroepen om genderperspectieven te integreren en vrouwen volledig deel te laten nemen in beleid, wetgeving, programma's en andere instrumenten in ICT, media en communicatie. Deze instellingen moeten ook gelijke toegang tot op ICT gebaseerde economische activiteiten voor vrouwen mogelijk maken. Verder wordt benadrukt dat lokale talen, lokale kennis en lokaal geproduceerde inhoud in media en communicatie gerespecteerd moet worden. Ook worden ze opgeroepen meer inspanningen te verrichten om statistisch materiaal, uitgesplitst naar sekse en leeftijd, te verzamelen en genderspecifieke indicatoren te ontwikkelen over het gebruik van en de noden voor ICT. Tenslotte wordt erop aangedrongen de aanbevelingen van de CSW te integreren in ieder facet van de World Summit on Information Society. Deze VN-top vindt plaats in Geneve (2003) en in Tunis (2005). Tot nog toe is dit te veel achterwege gebleven. Daarom moedigt de CSW deelname aan deze top aan van veel vrouwen, *gender equality experts*, *women information and communication experts*, nationale delegaties, *civil society* en het bedrijfsleven. Het lukt helaas niet om in plaats van 'veel' 30% vast te leggen.

Gendermainstreaming in de media: Nepal adviseert Duitsland

De CSW is, zoals eerder gezegd, ook een ontmoetingsplek waar NGO's met veel inhoudelijke workshops. In *Conference room B*, een benauwde ruimte zonder ramen, organiseert de Duitse Vrouwen Raad een bijeenkomst onder de titel '*How to get gender into the media as an aspect of professional quality - a best practices project*'. Achter deze ambitieuze titel gaat het deprimerende verhaal schuil van vele vruchteloze pogingen journalisten in Duitsland voor gender te interesseren. 'Gender is niet sexy voor journalisten. Het lukt je nooit onder die titel journalisten te interesseren. Wat je wel kunt zeggen is dat gender staat voor professionaliteit, voor diversiteit en kwaliteit', aldus Ulrike Helwerth. In de alternatieve media is aandacht voor gender, maar de mainstream media bereiken is problematisch. De weinige successtories betreffen hun mentorproject en een cursus over gender en taal.

Gelukkig komen de deelnemers met meer hoopgevende voorbeelden. Het Nederlandse beeldvormingsproject van de NOS, Meer van Anders, wordt als een good practice naar voren gebracht, evenals het werk van UNIFEM in Zuid-Afrika. Maar met name Nepal gaat uitgebreid in op de aanpak in hun land. Het heeft de Nepalese vrouwen zes jaar gekost, maar nu is het dan toch gelukt om journalisten voor gendervraagstukken te interesseren. Via trial and error, zoals bijvoorbeeld het inzetten van prominente heren, zijn ze tot een goede aanpak gekomen. Heel belangrijk, merken ze op, is journalisten meerdere dagen op een afgelegen plek trainen. 'Journalisten mogen niet de kans krijgen weg te lopen, daarom moet je ze in afzondering trainen. Je moet dat slim promoten, onder de noemer van '*take a break*'. Maar dan heb je ze ook', aldus het advies uit Nepal aan Duitsland.

De godmothers van het feminisme

'Moet de oudere generatie feministen niet haar geschiedenis doorgeven aan de jongere generatie?' De jonge Duitse in de workshop over media en

gendermainstreaming stelt de vraag, en geeft zelf antwoord. 'Ik was zo teleurgesteld dat ik zo weinig respons kreeg van oudere feministen.

Enkele van die *godmothers* zoals Marilyn French en Gloria Steinem zijn hier ook aanwezig. Ze zijn er om het nieuwste boek van French, *From Eve till Dawn*, ten doop te houden. Vijftien jaar heeft ze eraan gewerkt. Maar die periode stelt niets voor in vergelijking met de tijdspanne die ze in haar boek beschrijft. Er leven zo'n 100.000 jaar mensen op aarde. Van die tijd is maar zo'n 6.000 jaar een patriarchaat; we moeten alles in de juiste verhoudingen blijven zien. Het patriarchaat was deprimerend. Ging het net weer even goed, kwam er weer een tegenbeweging. Het absolute dieptepunt werd bereikt in het midden van de 19de eeuw, aldus La French. Vanaf toen gingen vrouwen meer de strijd aanbinden. Gelukkig leven we nu in de 21ste eeuw.

De *godmothers*, erg met zichzelf ingenomen, prijzen French' boek. Daardoor krijgt de bijeenkomst een hoog 'wij vroeger, wij toen, geweldig!'-gehalte. Niet echt aantrekkelijk voor jongere vrouwen die in het feminisme geïnteresseerd zijn.

Oudere vrouwen en de media: soapsterren, familie waar je op kunt rekenen!

Dr. Dafna Lemish, van de universiteit van Tel Aviv vertelt hoe de media ons gedrag leert en onze opinies over de wereld vormt. Vrouwen, het is al vaak gesteld, worden meestal afgebeeld als óf a-sexuele madonna's óf als seksueel object, als hoeren. Je ziet dat er iets verandert als vrouwen in een samenleving meer economische macht krijgen. In advertenties komen dan minder madonna's maar meer seksuele afbeeldingen voor. Deze stereotyperingen doorbreken is een zaak voor vrouwen én voor mannen. Een effectieve manier om dit te doen is door 'mediawatches' te vormen: met groepen iedere keer protest aantekenen tegen bepaalde afbeeldingen.

Voor oudere vrouwen gaat de eerder genoemde stereotypering niet op, sterker nog, deze groep lijkt letterlijk en figuurlijk vrijwel geheel uit beeld te verdwijnen. Hooguit is er een bescheiden rol weggelegd als slachtoffer óf als grootmoeder. Er zijn in onze westerse media nauwelijks voorbeelden van vrouwen ouder dan 45 die andere rollen bekleden en die het goed hebben, houdt Lemish het gehoor van de workshop over oudere vrouwen en de media voor.

Maar het is niet alleen kommer en kwel met de media. De media hebben taboes, zoals incest, opengebroken. Wie ouder wordt, niet meer buitenshuis werkt en minder contacten met de buitenwereld heeft, is steeds meer op de media aangewezen voor de contacten met de buitenwereld. Communicatie via internet heeft een belangrijke sociale functie. De media vormen een steeds belangrijke bron van informatie en communicatie. Maar er is meer. De soapsterren en de televisiepresentatoren die veelvuldig op het televisiescherm verschijnen, kunnen min of meer tot de familie gaan behoren. Je weet op welk tijdstip ze in je huiskamer zijn. De eigen kinderen hebben soms geen tijd om hun ouders te bezoeken, maar op de soapsterren kan de klok gelijk worden gezet. Lemish vindt dit een positieve ontwikkeling. 'Ik zeg het met respect', benadrukt ze. Soapsterren, familie waar je op kunt rekenen. Dat lijkt me *food for thought* voor het ouderenbeleid.

Mediacampagne tegen geweld

In de benauwde *conference room B* hangen intrigerende affiches. Een uitdagende dame met zwoele blik toont – geheel in de lijn van de gemiddelde cosmetica reclame – een potje met daarop niet de titel van haar nieuwe merk gezichtscreme, maar de tekst: *In the real world 1 in 20 UK women will suffer RAPE*. Zo is er ook een variant met een parfumflesje.

Womankind Worldwide UK heeft affiches en kaarten laten maken waarin via de beeldtaal van cosmeticareclame de ernst en omvang van het geweld tegen vrouwen aan de kaak wordt gesteld. In de workshop 'Marketing Violence against Women: Audience, Media and Messages' discussiëren we over de effectiviteit van deze campagne. Uitgebreid wordt stil gestaan bij de witte vrouwen die model staan: in de ogen van de bedenkers terecht en effectief. Maar waar zaal en makers het over eens zijn is dat geweld tegen vrouwen in deze campagne tot een probleem van vrouwen wordt gereduceerd. Dat het vrijwel altijd mannen zijn die vrouwen mishandelen, blijft letterlijk buiten beeld. Mannen worden niet verantwoordelijk gesteld voor hun gewelddadige gedrag. Een gemiste kans.

5. Resoluties

Niet alleen de grote thema's geweld en ICT/media staan op de agenda, ook worden er vier resoluties aangenomen, over mainstreaming, HIV/aids, Palestijnse vrouwen en Afghanistan. Dit laatste onderwerp wordt ook letterlijk heel tastbaar vanwege de komst van Afghaanse vrouwen naar de CSW die hun zaak bepleiten. Ook Nederland maakt zich sterk voor de Afghaanse resolutie. Op 7 maart, tijdens de viering van Internationale Vrouwendag, horen we dat Afghanistan enkele dagen eerder zich gecommitteerd heeft aan het VN-vrouwenverdrag door CEDAW te onderschrijven.

Eerst Afghanistan, straks Birma ?

Tay Tang begint te stralen als de nieuwe VN-resolutie over de situatie van meisjes en vrouwen in Afghanistan wordt uitgedeeld. Dit document ondersteunt het proces om de positie van vrouwen in dit land te verbeteren. Tay Tang, actief in het Shan Women's Action Network: 'Ik hoop zo op een vergelijkbare resolutie van de Verenigde Naties voor de vrouwen in Birma. We zijn al tien jaar bezig hiervoor te lobbyen.' Tay Tang, afkomstig uit Birma en gevlucht naar Thailand, komt naar de Commission on the Status of Women om aandacht te vragen voor Birma. Ze spreekt uitdrukkelijk niet over Myanmar, de naam die de regering voor het land gebruikt. Met de regeringsafgevaardigden van dit land kan Tay Tang geen contact leggen, maar wel met andere delegaties zoals de Nederlandse. Zorgvuldig gedocumenteerd materiaal van haar netwerk moet de internationale gemeenschap duidelijk maken dat het militaire regime in Birma verkrachting inzet om de bevolking te intimideren. Vrouwen uit Afghanistan en Birma maken gebruik van de CSW om aandacht te vragen voor hun situatie. Kort, in de marge van een bijeenkomst met EU-vertegenwoordigers, wordt ook gesproken over de Europese grondwet in wording, de Europese Conventie. De berichten over het verankeren van gelijke rechten van vrouwen en mannen in de Europese constitutie zijn somber. Ik vraag me af: het zou toch niet zo moeten zijn dat wij straks in Europa aan een VN resolutie moeten gaan denken.

HIV/aids, Palestijnse vrouwen

Terug in Nederland lees ik dat de resolutie over vrouwen, meisjes en HIV/aids is aangenomen. Nafis Sadik, binnen de VN actief op dit terrein, heeft ons eerder al verteld over de ernst en omvang van de problemen rond de verspreiding van deze ziekte, met name onder (zwangere) vrouwen. In de resolutie wordt erop aangedrongen dat vrouwen *empowered* worden en hun economische onafhankelijkheid versterken zodat ze zich beter kunnen beschermen tegen HIV/aids. Ook regeringen worden opgeroepen gender stereotypen en genderongelijkheden gerelateerd aan HIV/aids te bestrijden en geld beschikbaar te stellen. Met 38 voor en 1 stem tegen keurt de CSW een tekst goed over de situatie van en steun aan Palestijnse vrouwen. In deze resolutie wordt onder meer een beroep op Israël gedaan om de terugkeer van vluchtelingen en *displaced* Palestijnse vrouwen en kinderen naar hun huizen en bezittingen te vergemakkelijken. De Verenigde Staten stemmen tegen.¹⁰

---

¹⁰ Een toelichting op het stemgedrag is te vinden in:
www.un.org/News/Press/docs/2003/wom1399.doc.htm

6. Een nieuwe VN Wereldvrouwenconferentie?

Moet er weer een grote VN wereldvrouwenconferentie komen? Deze vraag houdt met name veel NGO's hier bezig. Heeft het zin om in 2007 een follow up van de Beijing conferentie te organiseren? Voor- en tegenstanders proberen de partijen te mobiliseren. Ze delen pamfletten uit en organiseren bijeenkomsten.

De Verenigde Naties heeft in de afgelopen decennia een aantal grote conferenties georganiseerd over onderwerpen als duurzame ontwikkeling, milieu, bevolkingsvraagstukken, racisme, 'ageing' en niet te vergeten de wereldvrouwenconferenties. Hiermee heeft de VN belangrijke thema's breed onder de aandacht willen brengen. Maar hoe zinvol is het om deze bijeenkomsten te beleggen? En wat heb je aan al die mooie afspraken die hier worden gemaakt? En hoe effectief is het om tien jaar na dato te evalueren of er iets terecht is gekomen van alle beloften? Deze vraag houdt niet alleen de VN zelf bezig, ook de deelnemers aan de CWS discussiëren hierover volop. In juli zal de VN een besluit nemen.

Voorstanders van een nieuwe grote bijeenkomst wijzen op de uitstraling die een dergelijke VN-conferentie heeft. Het brengt vrouwen- en gendervraagstukken weer onder de aandacht. Zowel regeringen als maatschappelijke organisaties worden in beweging gezet. Ook kunnen nieuwe groepen vrouwen, met name jongere vrouwen, geïnspireerd worden door een dergelijke conferentie. De Afrikaanse afgevaardigden benadrukken dat zij veel steun hebben aan een wereldvrouwenconferentie.

Maar, zeggen de tegenstanders, er zijn al zulke goede afspraken gemaakt in Beijing. 'Strong language', in VN-jargon. Het klimaat is nu verslechterd. Conservatieve krachten proberen onder andere eerder vastgestelde seksuele en reproductieve rechten van vrouwen onderuit te halen. Een nieuwe conferentie zou wel eens een gevecht kunnen worden om verworven rechten te behouden. En bovendien: wat hebben we aan al die mooie woorden op papier? Het gaat erom dat afspraken in praktijken worden omgezet. We willen actie. Of in beleidsmakerstaal: implementatie.

Juist nu alle ogen van de wereld op de VN zijn gericht, zou een ieder die een betere positie van vrouwen nastreeft veel meer gebruik moeten maken van alle 'strong language' die hier al uitgesproken is. Niet onbelangrijk is dat overeenkomsten in VN-verband door (bijna) alle landen van de wereld zijn gemaakt en ondertekend. Daarom zouden deze afspraken veel meer richtinggevend kunnen zijn in de Nederlandse discussies zijn over multiculturaliteit en emancipatie. Wat de beslissing over een nieuwe wereldvrouwenconferentie ook wordt, laten we vooral goed gebruik maken van die 'strong language' die er al ligt.

7. Ter afsluiting

*'The creation on October 24th 1945 of the Family of Nations, the United Nations brought the Peoples of the World values, principles and goals to cherish and realize.'*¹¹ Tot die waarden, principes en doelstellingen horen ook vrouwenrechten. Tijdens deze CSW ben ik onder de indruk geraakt van het werk dat de VN op dit terrein verzet. Hier wordt groots gedacht en gewerkt. Waar in EU-verband gender equality sterk verbonden is met economische gelijkheid, wordt in VN verband vanuit een veel breder kader gedacht en gewerkt. Inspirerend is bovendien de aanwezigheid van sterke, feministische vrouwen zoals Angela King en Nafis Sadik op hoge posities binnen de VN.

Implementatie van gemaakte afspraken

Tijdens de CSW heb ik in korte tijd veel informatie, indrukken en emoties te verwerken gekregen. Dit hing samen met de thema's die aan bod kwamen én het moment van de bijeenkomst. Ter afsluiting hier enkele punten die me opvielen. De opkomst van groeperingen die de reproductieve en seksuele rechten van vrouwen willen ondermijnen, is zorglijk en verhindert uitvoering van eerder gemaakte overeenkomsten. Teken aan de wand is dat geen *agreed conclusions* konden worden aangenomen over het thema geweld vanwege meningsverschillen over geweld, religie en traditie. De *'strong language'* die eerder is vastgelegd in VN-bijeenkomsten mag niet afgezwakt worden. Daarom moet (het bewaken van) de implementatie van eerder gemaakte afspraken hoge prioriteit krijgen. Hierbij moeten actieve NGO's en regeringen een rol spelen. Het bedrijfsleven zou dit proces bovendien kunnen ondersteunen, maar hoe, dat is onvoldoende zichtbaar gemaakt.

De CSW in 2004: mannen en jongens

Het belang van de implementatie is door veel sprekers benadrukt tijdens deze CSW. Ook is vaak gerefereerd aan de thema's van 2004: mannen en jongens als eerste en conflictsituaties als tweede onderwerp. Deze bijeenkomst heeft de nodige stof tot nadenken opgeleverd voor volgend jaar, met name rond geweldsvraagstukken. Het is noodzakelijk mannen te betrekken bij het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen. Mannen moeten hun verantwoordelijkheid nemen in deze. Ze moeten elkaar aanspreken op het 'gebruiken' van vrouwen, ten tijde van vrede en in oorlogssituaties.

Voorburg, 1 april 2003
Margit van der Steen

---

¹¹ Statement van de ambassadeur van Suriname bij de VN, Irma Loemban Tobing-Klein (2002).

Begrippenlijst

AVVN = Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.

CSW = Commission on the Status of Women De CSW is een commissie van de Economische en Sociale Raad van de VN.

NGO = Non-gouvernemental organisation. Bij de CSW zijn de meeste NGO's vrouwenorganisaties.

NVR = Nederlandse Vrouwen Raad. Een koepelorganisatie van meer dan 50 vrouwenorganisaties. De NVR heeft het recht de vrouwenvertegenwoordiger aan te wijzen.

Vrouwenvertegenwoordiger = Afgevaardigde namens de Nederlandse vrouwen in de koninkrijksdelegatie naar de AVVN

Overname van tekstfragmenten uit dit verslag is toegestaan, mits bronvermelding.

